

TOOLKIT

IDENTIFIKOVANJE UOKVIRENIH NARATIVA U AI CHATBOTOVIMA

Kratko uvod

AI chatbotovi mogu pružiti tačne informacije, ali ponekad uokviruju odgovore tako da favorizuju određenu perspektivu. Ovaj toolkit pomaže da brzo prepoznaš kada je narativ pristrasan, iskrivljen ili oblikovan da utiče na percepciju.

KLJUČNI ZNACI UOKVIRENOG NARATIVA

PONAVLJANJE ISTOG UGLA

AI stalno usmerava razgovor ka jednom tumačenju, čak i kada se pitanje menja.

1

2

PREUVELIČAN EMOCIONALNI TON

Povećavanje straha, panike, nade, dramatike ili moralne hitnosti.

3 ŠIROKE GENERALIZACIJE

Upotreba izraza kao što su „uvek“, „nikada“, „svi“, „niko“.

SELEKTIVNO KORIŠĆENJE ČINJENICA

4

Daje samo informacije koje podržavaju jednu stranu, a izostavlja važne detalje.

5

JASNA POLARIZACIJA

Veštačka podela na „mi protiv njih“, „dobri protiv loših“.

6

PRETERANO POJEDNOSTAVLJIVANJE SLOŽENIH TEMA

Pretvaranje kompleksnih problema u kratke, apsolutne zaključke.

LAŽNI OSEĆAJ AUTORITETA

7

Preterana sigurnost u oblastima gde je potrebna nijansa ili neizvesnost.

BRZI PROCES VERIFIKACIJE

Proveri pitanje

Da li je emocionalno ili pristrasno formulisano?

Analiziraj jezik AI-ja

Da li razgovor usmerava ka jednoj perspektivi?

Zatraži izvore

Da li navodi proverljive izvore? Ili ih izbegava?

Zatraži alternativne perspektive Pitaj:

➔ „Postoje li drugi validni pogledi?“

Ako se odgovor značajno promeni → narativ je bio nestabilan ili uokviren.

Poredi ponovljene odgovore

Ako male izmene pitanja menjaju narativ, verovatno je reč o slabom ili nenamernom uokviravanju.

DY SHEMBUJ TË SHKURTËR

✗ Uokvireni narativ

„Male organizacije nikada nemaju stvarni uticaj na dezinformacije. Samo vlade mogu rešiti ovaj problem.“

Zašto je uokviren:

- Apsolutna generalizacija
- Potcenjuje ulogu drugih aktera
- Polarizacija (vlada vs. NVO)
-

✓ Uravnotežena verzija

„Male organizacije često imaju ograničene resurse, ali doprinose kroz lokalno fact-checking delovanje i medijsku pismenost. Vlade rešavaju problem na širem, strukturalnom nivou.“

Zašto je uravnoteženo:

- Uključuje nijanse
- Izbegava apsolutne tvrdnje
- Prepoznaje doprinos više strana

BRZA KONTROLNA LISTA

- ✓ Emocionalan jezik?
- ✓ Jaka generalizacija?
- ✓ Selektivne činjenice?
- ✓ Polarizacija?
- ✓ Preterana sigurnost i apsolutni ton?
- ✓ Izbegavanje izvora?
- ✓ Deluje kao ubeđivanje, a ne informisanje?

Ako je više polja označeno ✓ → narativ je verovatno uokviren.

Uobičajene tehnike uokviravanja kod chatbotova

01

Emocionalno uokviravanje

Pojačavanje straha, besa, nade ili simpatije.

02

Selektivno uokviravanje

Korišćenje samo činjenica koje podržavaju jednu ideju.

03

Pojednostavljeno uokviravanje

Pretvaranje kompleksnih problema u prejednostavne odgovore.

04

Uokviravanje potvrde

Davanje odgovora koji se uklapaju u očekivanja ili verovanja korisnika.

SAVETI ZA TRENERE

(prakse, za upotrebu na radionicama)

Koristite stvarne primere AI odgovora.

Porediti pristrasne i uravnotežene odgovore.

Raditi vežbe „prepoznaj narativ“.

Koristiti vizuelne elemente (ikonice, poređenja).

Fokus staviti na analizu, ne na tehnologiju.

MINI-FAQ

Da li su chatbotovi uvek neutralni?

- Ne – sve zavisi od podataka za obuku, promptova i ograničenja modela.

Da li chatbotovi namerno uokviruju narative?

- Obično ne – uokviravanje nastaje iz pristrasnosti podataka ili interpretacije pitanja.

Kako razlikovati narativ od neutralnog odgovora?

- Uokvireni narativ utiče i usmerava; neutralan odgovor informiše.